

УДК 72.012.8

Правдохін В.В.¹⁰, старший викладач,
vartpravda@gmail.com

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ВІТРАЖА В АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТАХ

Використання вітража в архітектурних об'єктах. Анотація: у статті розглядається доцільність використання вітража в архітектурних об'єктах, розширення можливостей, при проектуванні скляних фасадів та вікон, різних архітектурних об'єктів, за умов синтезу архітектури та вітража, як виду монументального мистецтва. З ціллю покращення естетичних особливостей окремих архітектурних об'єктів та цілих міст.

Ключові слова: архітектура, вітраж, синтез мистецтв, художник.

Актуальність проблеми. З набуттям незалежності у нашій державі спостерігається різноманітний будівельний підйом. У різних містах нашої країни зростають архітектурні новобудови, які будуються з цегли, або з заздалегідь виготовлених бетонних панелей. В останні десятиріччя почали привертати увагу будівлям, які будуються за технологією монолітно – каркасного будівництва. Не будемо розглядати та порівнювати плюси, або мінуси кожної будівельної технології, адже - це окреме питання. Повертаючись до монолітно – каркасного будівництва хочу наголосити на такі переваги, по – перше - це швидкість будування будинку, невелика вартість житла, тривалість експлуатації будинку більше 100 років, адже монолітний залізобетон – це надійна довговічна конструкція, і головне, це можливість перепланування будь - якого простору, так, як більшість стін не виконують функції опори. У монолітно – каркасному будівництва монолітним є каркас будинку (колони, перекриття, опорні стіни), а зовнішні фасадні стіни можливо будувати з будь - якого матеріалу. З урахуванням всіх цих чинників, розумієш, що оздоблення фасадів архітектурних об'єктів, які побудовані за технологією монолітно – каркасного будівництва

¹⁰ ©Правдохін В.В.

можуть набувати більш різноманітного художньо виразного спектру та творчого простору у роботі архітектора при вирішенні оздоблення фасадів будинків та інших архітектурних об'єктів, таких, як адміністративні, житлові та громадські будівлі (театри, музеї, школи, стадіони, лікарні).

Мета. Каркасно – монолітне будівництво дозволяє використовувати світлопрозорі скляні фасади. У сучасному будівництві використовується широка гамма алюмінієвих профілів, які дозволяють реалізувати будь-які концепції світлопрозорих фасадів – від вертикальних до горизонтальних та похилих.

У систему світлопрозорих фасадів вбудовуються віконні, дверні блоки та сонцезахисні пристрої, скло може бути, як дзеркальне так і тоноване.

Всі ці будівельні новації поступово набирають обертів у будівництві. І вже на теперішній час, спостерігається більше архітектурних об'єктів, які побудовані за системою скляних світло - прозорих фасадів по всій Україні.

Постановка проблеми. Сучасна система скляних фасадів наштовхує на широковідомий, але трохи забутий вид монументального мистецтва, як «Вітраж». Слово «вітраж» бере назву від французького — «vitre» (віконне скло). Поняття «Вітраж» – твір монументального декоративного мистецтва, може виглядати, як композиція із різнокольорового скла та інших матеріалів, що пропускають світло, для більш детального зображення може бути доповнений ручним розписом, гравіруванням.

Спираючись на історичні данні, більшість науковців вважають, що вітражі з'явилися у XIII – XIV століттях. Свій історичний розвиток в Україні вітраж розпочав у середині XIII століття. Вітраж прийшов разом з розповсюдженням європейської католицької культури. Це пов'язано з довгим часом, коли Західна Україна входила у склад європейських держав, як Австро – Угорська імперія та Річч Посполита. Існують записи від 1259 року у Галицько – Волинському літопису, що король Данило Галицький побудував у місті Холм церкву Святого Іоанна Златоуста і прикрасив вікна римським склом, мається на увазі вітраж. Згідно із записами, у 1481

році королем Яном Казимиром у Львові встановили вітражі у Римсько – католицькому соборі, біля площі Ринок. У Львівській ратуші використовувалися вітражі для прикрасення зала засідань у 1634 році. Але жоден вітраж не вцілів. Найбільш старовинний вітраж, котрий зберігся до наших днів, датований у 1844 році. Він був виготовлений у Мюнхені, у вітражній майстерні на замовлення графині Дзедушицької, для прикрасення каплиці Львівського костюла Святого Вінсента отців домініканців.

У IX столітті були виготовлені інші вітражі, які збереглися до наших днів. Це вітражний ансамбль Львівського Римсько – католицького кафедрального собору та костюлу францисканок. Безперечно, готичний стиль - це вінець вітражного мистецтва, який розпочав свою ходу з великих віконних площин. Великі площини заповнювались вітражними композиціями, які зображали традиційні сакральні сюжети, історичні події та інше.

У Середньовіччі одна вітражна панель могла складатися із сотень розписаних фарбами шматочків скла. Пофарбоване і запечене скло надіялося особливою міцністю, що дозволяло використовувати такий, начебто, крихкий матеріал у оздобленні будинків, храмів і замків ззовні. Готові шматочки скла скріплювалися свинцевими смужками і складалися в орнамент. Вікна досягали висоти від шести до вісімнадцяти метрів. Для, ще більшої міцності такі великі вікна ділили на панелі площею не більше декількох квадратних дециметрів, які прикріплювалися до зовнішніх металевих ґрат.

На Сході вітражні шматочки скла скріплювали між собою розчином. В епоху Відродження вітражі повною мірою стають картинами з реалістичною передачею об'єму . Відомі художники використовують скло замість полотен і створюють справжні шедеври живопису. На даному етапі вітражі переходять із функціонального до оздоблюваного змісту. Жовте, червоне, блакитне скло, яке було вирізане відповідно до контуру рисунка та поєднувалось у цілу композицію створювало естетичні цінності чистого світла. Утворюючи атмосферу забарвленого повітряного середовища, вітраж сприймається як джерело світла. А в вечірні

години, коли світло храму із середини починає просвічувати вітражі і світло від них проходить назовні, складається враження, немов сам храм засвітився. Цей синтез архітектури та мистецтва, почав зацікавлювати все більше людей і цей вид творчості поступово викликав бажання застосовувати цей мистецький прийом для декоративного оформлення приватних будинків, як з середини так і ззовні.

Прикладом подібного синтезу - поєднання архітектурного об'єкту та вітражного мистецтва - є побудова двох станцій вестибюлів Київського фунікулеру, остання реконструкція якого відбулась 1984 – 1986 роках. Тоді були побудовані нові верхній та нижній вестибюлі фунікулеру. При участі архітекторів Я.Вига, В.Єжова, А.Чупака, В.Шарапова, інженерів В. Резнікова, Н. Найко та інших була проведена реконструкція цієї споруди. Верхню станцію подовжили на 5 метрів, а нижню перебудували повністю.

Рис.1. Інтер'єр верхньої станції Київського фунікулера. Вітражі вікон, художник Іван – Валентин Задорожній. (Україна, Київ, 1984р.)

На сьогоднішній день верхня станція виходить на верхню терасу Володимирської гірки, а нижня – на Почтову площу.

Привертає увагу екстер'єр та інтер'єр київського фунікулеру, адже на вікнах верхньої станції (рис.1.) вестибюлю виконані вітражі,

які розробив відомий український художник Іван - Валентин Задорожній. У великих арочних вікнах на тлі білого скла дублюється за своєю формою трохи менша арка – вітраж. Сам вітраж розділений на квадратні сегменти у яких декоративно - стилізовано зображені квіти, птахи, дерева та рослинні елементи на тлі жовто – гарячих, помаранчевих, білих, жовтих та синіх вставок. Фактура скла дуже рельєфна, від чого світло , яке проходить крізь скло утворює дуже приємну теплу затишну атмосферу.

На нижній станції (рис.2) розташовані вітражі, які розробив інший відомий український художник – педагог Миколай Іванович Шкарапута. Композиції вітражів нижнього вестибюлю розміщені довгими смугами, це пов'язано з архітектурними особливостями проектування нижньої станції фунікулеру.

Рис. 2. Вітражі нижньої станції Київського фунікулеру. Художник Шкарапута М.А.

Композицію цих вітражів розкриває сама назва «Квіти України». На створення композиції для повного розкриття цієї теми було використано 400 відтінків скла. Це гармонійне поєднання мистецтва архітектури та мистецтва вітражу утворило синтез мистецтв. Незважаючи на те, що у проектуванні та розробці вітражів

київського фунікулеру приймали участь декілька авторів цей архітектурний об'єкт сприймається дуже цілісно.

У Сполучених Штатах Америки у 2004 році відома американська художниця Кэппи Томпсон завершила роботу над масштабним замовленням для південного терміналу міжнародного аеропорту Сіетлу, штат Вашингтон. Художниця виконала грандіозну композицію вітраж «Мені наснилися небесні тварини» (рис.3), загальною площею 270 квадратних метрів. Технологія, яку використала художниця, сягає своїм корінням до традицій готичного вітражу.

Рис. 3. «Мені наснилися небесні тварини» / «I Was Dreaming of Spirit Animals» 2004. Загальна площа вітражу 27 метрів (Міжнародний аеропорт Сіетл/Такома, штат Вашингтон, США)

Попередньо на скло наносився чорно – білий рисунок з наступним його випалюванням, потім відбувалася заливка кольоровими фарбами спеціального складу прозорих частин у внутрішні контури проміжків скла. Після чого цей шар, також, підлягав випаленню. Сюжет опирається на популярні у XVI – XVIII столітті лубкові картинки. Композиційний сюжет побудований навколо сплячої пари у високому будинку-вежі, за ними на темно-синій дузі нічного неба з'являються 17 тварин, символізуючи сузір'я Північної півкулі. По небу мчить колісниця, запряжена крилатими

кіньми. У ній сидять Сонце і Місяць; вони сиплють зірки на сплячих і подорожуючих.

Панно складається з 50 вмонтованих в прямокутну сталеву конструкцію панелей, вагою по 100 кілограмів кожна. Слід зауважити, що подібне вітражне панно чудово виглядає, як ззовні на фасаді терміналу так і з середини, утворюючи затишний інтер'єр.

Висновки. Сучасні будівельні технології дозволяють розширити та покращити естетичну складову, при проектуванні будь яких архітектурних об'єктів громадського користування. Використання системи світло-прозорих фасадів дозволить використовувати та поєднувати фасадне скло з вітражем. Це може бути, як класичний вітраж так і розписний, комбінований, плівковий, мозаїчний, набірний, або вітраж «Тіффані» (на сьогодні розрізняють більше, ніж 20 видів вітражу, по техніці виконання). Звичайно, ціновий діапазон, також, при виготовленні вітражів, може бути різним, що дозволяє застосовувати цей вид монументального мистецтва набагато більше. Особливо вдалим рішенням є застосування вітражів на південних фасадах будівель, так як вітражне скло менше пропускає сонячне світло. Враховуючи історичний та сучасний будівельний досвід, вважаю, що подібний синтез архітектури та мистецтва вітражу, вагомо покращать обличчя багатьох міст нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Вітражі - Вікіпедія [Електронний ресурс]-Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Вітраж>

2. Вітражі з Ольгою Вдовцовой, персональний сайт. Катерина Кеппі Томсон. [Електронний ресурс]- режим доступу: Vitrazhi.Kiev.ua/artikles/28-carry-thomson.

3. Вітражі з Ольгою Вдовцовой, персональний сайт. Вітраж у готичному стилі. . [Електронний ресурс] - режим доступу: Vitrazhi.Kiev.ua/11-goticheskiy-vitrazh.

4. Задорожний Іван-Валентин Феодосійович – Вікіпедія [Електронний ресурс]- режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

5. Київський фунікулер-Вікіпедія. [Електронний ресурс]-режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

6. Український художник Микола Шкарапута. EXITPORTAL [Електронний ресурс]-режим доступу: <https://exitportal.net/author/nikolai-shkaraputa/>

Abstract

Pravdokhin V.V.

USE OF STAINED GLASS IN ARCHITECTURAL OBJECTS.

The article considers the expediency of using stained glass in architectural objects, expansion of possibilities in the design of glass facades and windows, various architectural objects, under the conditions of synthesis of architecture and stained glass, as a type of monumental art. With the aim of improving the aesthetic features of individual architectural objects and whole cities.

Key words: *architecture, stained glass, synthesis of arts, artist.*

Аннотация

Правдохин В.В.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИТРАЖА В АРХИТЕКТУРНЫХ ОБЪЕКТАХ

В статье рассматривается целесообразность использования витража в архитектурных объектах, расширение возможностей, при проектировании стеклянных фасадов и окон, различных архитектурных объектов, в условиях синтеза архитектуры и витража как вида монументального искусства. С целью улучшения эстетических особенностей отдельных архитектурных объектов и целых городов.

Ключевые слова: *архитектура, витраж, синтез искусств, художник.*

Стаття надійшла до редакції у травні 2019р.